

LES CONSONANTS

Normalment té el mateix so [b] com en italià, per ex.: *boca, hàbil, banda, abundant, botó, abril, obeir, brut, camba, obrar, combinar, abnorme, combregar.*

Si és en posició final de paraula, de sola (-b) o seguida de r (-br), pren lo so de [p]: *adob, (jo) arrib, (jo) obr, (jo) escombr, (jo) acab, (jo) rob, (jo) sembr.*

* * *

B

En alguerès, a davant de les consonants -d, -j, -m, -s, -t i -v, la b s'assimila a la consonant següent i, per això, no se pronuncia. Així tenim

-BD-: súbdit, subdivisió;

-BJ-: objecte, subjecció;

-BM-: submossar, submergible;

-BS-: observar, substància, absolució, substituir;

-BT-: obtenir, subtil, subterrani, dissabte;

-BV-: subvenció, òbviament, subvenir.

La paraula adobs, plural del substantiu adob, se pronuncia [a'dots] (v. casos “-PS-” i “-PÇ-” de la consonant “P”).

C

A davant de les consonants i de les vocals *-a*, *-o*, *-u* té el mateix so [k] com en italià: *casa*, *taca*, *cor*, *acròbata*, *rancor*, *cua*, *culpa*, *evacuar*, *comanar*, *cascar*, *bic*, (jo) *estudic*, (jo) *envic*, *cuina*.

Quan se troba a davant de les vocals *-e* i *-i* té el so de la *s* sorda [s]: *cedra*, *ancià*, *cel*, *bocí*, *cent*, *gràcia*, *ciri*, *encendre*, *solució*, *cigala*, *fàcil*, *cigarro*, *amicícia*, *calcigar*, *civil*, *Vicent*, *cinc*, *cera*.

* * *

En alguerès, també la doble -cc- a davant de les vocals -e i -i té el so [s]: acció, succeir, acceptar, conducció, accident, secció.

Lo grup consonàntic -cs, en final de paraula, se pronuncia [ts]: sacs, pocs, jocs, focs, joncs, doncs.

Si se troba a davant de la consonant -t, la b s'assimila i per això, no se pronuncia. Així tenim

-CT-: contacte, acte, doctor, activitat, contracte, tractar.

EXCEPCIÓ

Per influència de la fonètica sarda, l'alguerès pronuncia [g] la c en les paraules: card, corbata, carbó, tàctica. Això, però no ne té de modificar la grafia correcta amb la c.

Ç

Té el so de la *s* sorda [s] i se troba exclusivament enmig o en final de paraula, però mai en principi. Si és enmig de paraula, pot estar solament a davant de les vocals *-a*, *-o* i *-u*: *raça*, *abraç*, *peça*, *cançó*, *caça*, *calçó*, *capaç*, *forçut*, *braç*, *maç*, *dolç*, *pinça*, *puça*.

Normalment se pronuncia [d] com en italià quan és en principi de paraula o després d'una consonant: *dona, condició, endreçar, dau, condonar, demà, endret, deute, endemés, endolcir, endàvia, conducció.*

En posició final se pronuncia [t]: *sord, fred, verd, solitud, còmod, estúpid, (jo) buid.*

Lo grup consonàntic *-ds*, en final de paraula, se pronuncia [ts]: *sords, freds, verds, (tu) perds, còmods.*

* * *

D

En alguerès és freqüentíssim que la d intervocàlica prengui el so de la r no vibrant [r], fenomen dit rotacisme: cada, roda, cadira, reda, seda, pedaça, anada, rodó, escudir, decidir, nitada, moneda, traïdor, sedàs, bugada.

Però se mantén lo so [d] en certes veus doctes i sardismes: adorar, educació, puroda, empoda, pudor, fidel, estudiar, edat, moda, bodinar.

Lo grup consonàntic intervocàlic o inicial -dr- normalment és pronunciat com una r doble [r]: dret, padrí, lladre, pedra, pedral, podrir, bodroni, vidre, aquidrar. Però se mantén lo so [dr] en certes paraules com esquadra, quadrat, droga, draga, dromedari, dramàtic.

A davant de les consonants -m i -v, la d s'assimila a la consonant següent i, per això, no se pronuncia. Així tenim

-DM-: administrar, admiració;

-DV-: advocat, advertir.

F

Té sempre el mateix so [f] com en italià: *fals, confiar, fugir, feo, força, festa, afrontar, defendre.*

G

Com en italià, se pronuncia [g] (so velar) a davant de les vocals *-a*, *-o* i *-u* i de les consonants (*gana*, *llimbrígol*, *fongut*, *gros*, *enigma*); i [dʒ] (més sonor) a davant de les vocals *-e* i *-i* (*urgent*, *girar*, *canonge*, *gener*), de sola o precedida de *t*- (*fetge*, *relotger*, *viatge*).

En posició final se pronuncia [k]: *nurag*, *fang*, (jo) *amag*, *sang*, (jo me) *colg*, *areng*. L'adjectiu singular *alegr* sona [a'lekr] i el plural *alegrs* fa [a'lets].

Lo grup *gu-* més *-a* i *-o* se pronuncia [gu] com en italià: *guant*, *llengua*, *aiguós*.

Lo grup *gu-* més *-e* i *-i* se pronuncia [g] (so velar): l'*Alguer*, *guerra*, *guia*, (que jo) *envigui*, (que tu) *siguis*, *guitarra*.

Si hi és la dièresi, però, se torna a pronunciar també la *u*: *ungüent*, *ambigüitat*, *següent*, *aigües*.

En posició final, lo dígraf *-ig* se pronuncia palatal [tʃ]: *mig*, *goig*, (jo) *vaig*, *bolig*, (jo) *veig*, *festeig*, *bromeig*, *maig*, *desig*, (jo) *passaig*.

També s'ampra el dígraf *-ig* en les paraules compostes *migdia* (pronunciada [miz'dia] per fonètica sintàctica) i *migjorn* (pronunciada [mi'tʃol]).

* * *

En alguerès, a davant de la consonant -m, la g s'assimila a la consonant següent i, per això, no se pronuncia en paraules com augmentar, fragment, diafragma.

Lo grup consonàntic -gs, en final de paraula, se pronuncia [ts]: nurags, fangs.

Per influència de la fonètica sarda i sasseresa, a voltes la g té el so tècnicament definit "fricatiu prepalatal sonor" [ʒ], com en francès, a davant de les vocals -e i -i: egemple, agerto, quigina, brager, estriginar, blanquigino, i totes les formes verbals de brujar on lo radical brug- se troba a davant de les vocals -e i -i (tu bruges, nosaltros brugem, ellos/elles brugen, que ell/ella brugi, etc.).

H

Aquesta consonant és muda i no se pronuncia mai, tenint solament valor ortogràfic i etimològic: *hora, hi, humiliar, coherent, alhora, hereu, hàbil, ahir, hort, inhibició, conhort, habitar, haver, prohibició, ham, adhesió, home, honest, hipòtesi, herba, perhom, cohesió.*

J

Té el mateix so sonor [dʒ] com la *g*, de sola o precedida de *d-* i *t-*: *jove, conjunció, Joan, taronja, ajut, jubilat, ja, judia, jutge, jurament, adjunir o adjunyar, joc, viatjar, fotja, coratjós, mitjà, adjudicar, adjutori.*

Normalment pot estar solament a davant de les vocals *-a, -o* i *-u*, fores de casos com *Jesús, Jesuset, jesuïta, jesuític, jerarca, jerarquia, jeràrquic, jeroglífic, Jerusalem, objecte, projecte, subjecte, subjecció, conjectura.*

En final de paraula, exclusivament en la primera persona singular del present d'indicatiu dels verbs acabats en consonant més *-jar*, pren lo so palatal [tʃ]: (jo) *menj* (de *menjar*), (jo) *viatj* (de *viatjar*), (jo) *penj* (de *penjar*), (jo) *pitj* (de *pitjar*), (jo) *arranj* (de *arranjar*).

* * *

En alguerès, la j del pronom personal jo se pronuncia [i].

*Per influència de la fonètica sarda i sasseresca, a voltes la j té el so tècnicament definit «fricatiu prepalatal sonor» [ʒ], com en francès, a davant de les vocals -a, -o i -u en les paraules: *ajajo, ajamboliat, camjola, ajàpido, ajo, bambjunc, braja, bruja, canjoni, estajó.**

EXCEPCIÓ

*Per influència de la fonètica italiana, l'alguerès pronuncia [i] la j de les paraules *cònjuge, conjugació, objecció, injecció, adjacent, abjecció, abjurar, projecció.**

En posició inicial o final de paraula se pronuncia [l] com en italià: *lego*, *lcor*, *dèbi/*, *parda/*.

Si és doble, la /forma dos diftongs

- ❖ -LL-: té el so palatal [ʎ], com en les paraules *olla*, *lli*, *al·lò*, *lliri*, *escude/la*, *llong*, *Lluís*, *ga/lina*, *ore/la*, *llet*, *Llorenç*, *Lúcia*;
- ❖ -L·L-: té el so de la /doble [ll], com en italià, i el puntet a mitja altària (·) se diu «punt volat»: *co/·lega*, *ca/·l·grafia*, *sí/·l·laba*, *i/·l·lusió*, *co/·l·lecció*, *i/·l·luminació*, *anu/·l·lar*, *co/·laborar*, *metà/·l·lc*.

* * *

En alguerès és freqüentíssim que la -l- intervocàlica (així com succeeix a la d) prengui el so de la r no vibrant [r], fenomen dit rotacisme: palau, oli, saludar, malaltia, ala, olor, volar.

Però se mantén lo so [l] en certes veus com: alegria, delirar, elevacio, aliment, dluir, agilitat.

També a dins dels grups bl-, cl-, fl-, gl-, pl- la l és pronunciada [r]: blau, possible, clau, fletxa, glòria, plor, miracle, flac, clariana, flor, unflar, un gla, glopada, plat, ple, iglésia, responsable.

També en aqueixos casos, però, hi ha paraules on la l mantén el sou so: blindat, global, ablució.

L'alguerès ha perdut, de pocs decennis, lo so palatal [ʎ] en posició final, reduint-lo a una sola [l]: cavall, ull, coll, vorell, all, bell, coll, rovell, treball, mirall, clivll. Lo mateix succeeix amb els plurals: cavalls, ulls, colls, vorells, alls, bells, colls, rovells, treballs, miralls, clivlls.

Retorna el so correcte en totes les paraules derivades com cavaller, ulleres, collana, vorellar, allada, bella, treballar, mirallet, clivllar; i també en expressions com bell arbre, aquell home, bell empleo.

EXCEPCIÓ

Les paraules llenya i enlloc avui en dia són pronunciades, per fonètica sintàctica, respectivament [ˈɲɛɲa] i [aˈɲɔk].

M

Té el mateix so [m] com en italià: *amor, ambició, mirall, comare, humiliar, trossam, consum, ànima, mirar, com.*

* * *

Si se troba primer de la f, de la p, de la s i de la t, en alguerès popularment és pronunciada [n]: èmfasi, càmfora, temps, premsa, premsar, temptar, compte, comptar, comte.

Lo mateix succeeix amb totes les m finals en síl·laba àtona, que se troben en les primeres persones plurals de l'Imperfet d'Indicatiu, de les del Condicional i de les de l'Imperfet de Subjuntiu de tots los verbs:

- ❖ *cantàvem, anàvem, coiévem, responévem, érem, fugívem / fugíem (Imperfet d'Indicatiu);*
- ❖ *fórem / siguerívem / sigueríem, jugarívem / jugaríem, caurívem / cauríem, proponguerívem / propongueríem, obrirívem / obriríem (Condicional);*
- ❖ *penséssim, fóssim / siguéssim, muntéssim, estiguéssim, riguéssim, sofríssim (Imperfet de Subjuntiu).*

S'assimila i, per això, no se pronuncia, quan se troba a davant de la n: condemna, condemnar, columna, damnació.

N

Té el mateix so [n] com en italià: *dona, anca, anar, nu, negre, onda, nou*.

Amb la *y* forma el dígraf *ny* que té el so palatal [ɲ]: *enginyer, castanya, anyada, cunyat, minyó, muntanya, vinya, companyó, companyia, munyir, nyoquets, canya*.

* * *

L'alguerès ha perdut, a la primera meitat del Nou-cents, lo so palatal [ɲ] en posició final, reduint-lo a una [n]: any, enguany, estany, engany, dany, juny, bany.

Succeeix lo mateix amb el plural: anys, estanys, enganys, danys, banys.

Hi ha casos d'assimilació de la n a la consonant següent com en les paraules: enrabiari, enraonar, enmig, enlluminar (que també se pot diure il·luminar), enganxar, instal·lar, constel·lació, construir, instrument.

Lo cas d'enriquir pot presentar assimilació de la n a la r següent o distinguir clarament n i r, segons qui parla: [anri'ki] o [ari'ki].

P

Té el mateix so [p] com en italià: *por, trapa, prova, ampolla, punta, àpio, compare, pneumàtic, culpa*.

* * *

En alguerès la p s'assimila a la consonant següent i no se pronuncia, en los casos

-PC-: inscripció;

-PG-: capgirar;

-PT-: escriptura, prompt, prompta.

Los grups -ps- i -pç- són pronunciats amb el so palatal [ts]: temps, camps, cops, campsant, capçal, capçana.

Lo nom personal Josep normalment se pronuncia sense la p final, que, però, torna regularment quan s'ampren les expressions «Jesús, Josep i Maria» i «Jesus, Maria Josep!».

Q

Com en italià, pot estar exclusivament a davant de la *-u* més altres consonants. Lo grup *qu-* més *-a* i *-o*, per això, se pronuncia [ku] / [kw] com en italià: *quan*, *quant*, *quocient*, *enquadrar*, *quatre*, *obliquament*, *quaresma*, *quotidià*, *equació*, *quasi*, *quota*.

Lo grup *qu-* més *-e* i *-i* se pronuncia [k]: *jaqueta*, *qui*, *que*, *orquestra*, *quefer*, *quiet*, *aquest* / *aqueix* / *aquell*, *Miquel*, *màquina*, *quinze*, *paquet*, *esquena*.

Si hi és la dièresi, però, se torna a pronunciar també la *u*: *qüestió*, *ubiqüitat*, *freqüent*, *delinqüent*, *inqüitat*, *eqüestre*.

EXCEPCIÓ

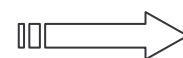
L'alguerès pronuncia [kɔ'ranta] lo numeral quaranta (40), però això no ne té de modificar la justa grafia.

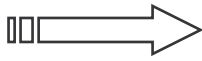
R

La *r*, normalment, se pronuncia com en italià: *ara*, *viure*, *arena*, *raó*, *braç*, *corrir*, *terra*, *arreu*.

La *r* final és muda

- ❖ en los Infinitius Presents dels verbs acabats en *-ar*, *-er* tònic i *-ir*: *anar*, *cantar*, *fer*, *desfer*, *poguer*, *volguer*, *saber*, *obrir*, *sentir*, *succeir*;
- ❖ en totes les paraules que acaben en *-ador* e *-idor*: *Salvador*, *plorador*, *servidor*, *cosidor*, *mocador*;
- ❖ en la preposició *per* i en paraules com (la) *sabor*, *olor*, *menester*, *primer*, *pitjor*, *carrer*, *paper*, *muller*, *gener*.

R

La *r* final és pronunciada

- ❖ en los Infinitius presents dels verbs acabats en *-er* àtona: *ésser, conèixer, reconèixer, merèixer, nàixer, parèixer*;
- ❖ en tots los monosíl·labs: *car, mar, ver, tir, (jo) mir, cor, por, dur, pur*;
- ❖ en paraules com *senyor, enter, cavaller, honor, mentider, millor*.

* * *

L'alguerès pronuncia [l] quasi totes les r que precedeixen una altra consonant: març, hort, parlar, part, herba, corda, perquè, verd, curt, port.

Lo grup -rn, a voltes és pronunciat [l] (forn, carn, infern, hivern), altres voltes [n] (tornar, govern, taverna, cisterna).

La r, en alguerès no se pronuncia en paraules com arbre, marbre, perdre, prendre, sorprendre.

S

Com en italià, és sonora [z] quan se troba enmig de dues vocals de sola: *casa, avisar, mesa, cosir*.

És dura, o sorda [s], quan és doble, inicial o final: *massa, sant, sopa, assassí, os, cas, fos, ús*.

* * *

Quan se troba després una altra consonant en alguerès tendeix a assumir un so lleugerament palatal [ʰs]: (tu) prens, (tu) tens, sols, pols, (tu) véns, consumir.

T

Normalment té el mateix so [t] com en italià: *tu*, *atenció*, *buit*, *entrada*, *cantar*, *untar*, *treball*, *tutor*, *contra*.

No se pronuncia quan és a dins dels grups

- ❖ -TG- (se pot trobar exclusivament a davant de la *e* i de la *i*): *relotge*, *jutge*, *fetge*, (que ell) *viatgi*, (que tu) *pitgis*, *salvatge*.
- ❖ -TL-: *ametla*, *espatla*, *espatlera*, *motlo*;
- ❖ -TLL-: *ratlla*, *ratllar*, *bitllet*, *butlletí*, *vetlla*;

No és pronunciada també en la paraula *setmana*.

V

Té el mateix so [v] com en italià: *valor*, *convoçar*, *aíis*, *ver*, *veure*, *convenció*, *salvar*, *cove*.

La *v* final se pronuncia [f], i això succeeix exclusivament en la 1a persona singular del Present d'Indicatiu dels verbs acabats en *-var* i *-vir*: (jo) *salv*, (jo) *prov*, (jo) *escriv*, (jo) *viv*, (jo m')*atriv*, (jo) *trav*, (jo) *destrav*, (jo) *llev*, (jo) *observ*, (jo) *reciv*, (jo) *mentov*, (jo) *conserv*.

Pren lo so [b] en les paraules *canviar* i *vòmit*.

X

En principi de paraula pot tendre dos sons

- ❖ [ʃ] (com *sc-* italià en la paraula *scelta*): *xarop, xaloc, xerpa, xal, xo!, ximpanzé*;
- ❖ [tʃ]: *xapa, xacar, xapí, xícara, xifra, xeminera, xinès, xisto, xiu, xia, xu, xa, xompull, xutxar, xiscar, xeringa*;

Enmig de paraula, després d'una consonant se pronuncia [tʃ]: *ganxo, manxa, marxar, planxa, punxar, xinxa, arxiu*.

Lo dígraf *-tx-* té el so paltal [tʃ]: *butxaca, cutxo, fletxa, tatxeta, botxa, atxa, xotxorombel·la*.

Lo dígraf *-ix* té el so [ʃ] quan se troba després de les vocals *a-, o-, e-, u-*: *això, així, cuixa, coixí, coixinera, caixa, aixecar, eixugar, calaix, faixa, mateix, peix, bruixa, queixal, feix, tirabuixó, deixar, aixeta*.

Retorna el so de la *i*, pronunciant-se per això [iʃ], després de consonant en paraules com: *clixé, píxar*; i també en la paraula *guix* i derivats (*enguixar, guixera*).

En lo prefix *ex-* se pronuncia normalment [ks] però, segons lo cas, també [gs]: *expresident, exsíndic*.

* * *

Per influència de l'italià, en alguerès la x enmig de paraula assumeix diversos valors fonètics:

- ❖ *s sorda o dura [s], a davant de consonants: excusa, extraordinari, expressió, expendre, experiment, excavar, extracció;*
- ❖ *s dura o sorda [s], en certes posicions intervocàliques: pròxim, axioma, màxim, flexió, fixar, complexitat.*
- ❖ *s sonora [z], en altres posicions intervocàliques: examinar, exactament, existir, inexorable, exemple, exhibició, elixir, exhalació.*

L'alguerès pronuncia [s] la x de les paraules xiulet i xiuletar.

Z

L'únic cas de pronúncia correcta [z], segons la fonètica catalana, se troba en la paraula *azul*, que és pronunciada amb la z sonora: [a'zul].

Lo grup *-tz-* se pronuncia [dz]: *dotze*, *tretze*, *setze*, *organització*, *màtzara*, *utilització*, *cótzter*.

* * *

En tots los altres casos, per influència de l'italià, té el so [dz], de sola o precedida de consonant: zeta, zitània, zona, zero, zeta, onze, catorze, quinze, esmorzar, donzella, bizantí.